

Lirism și umor. Merită să fie analizat suflul liric prezent în epica lui Șolohov, nuanțele și specificul lirismului șolohovian. Șolohov este întrutotul de acord cu afirmația lui Cehov, după care poetul, când scrie, trebuie să fie lucid, rece ca un sloi de gheață. Dar atât în creația unuia cât și a celuilalt străbat curente intense de lirism, desigur de factură oarecum deosebită. La Șolohov, în unele locuri, lirismul se manifestă în izbucniri năvalnice de sentimente ale autorului: «Stepa mea iubită!... Mă închin pînă la pămînt în fața ta și, ca un fiu, sărut pămîntul tău! O, stepă a Donului, stropită de atîta sînge căzăcesc ce nu se prefăce nicicînd în rugină!»¹. Alteori expresia lirică este rece, cu sclipiri de compătimire, dar neîndurătoare și aspră totodată: «Și iată că s-a împlinit puținul visat de Grigori în atîtea și atîtea nopți de nesomn. Stătea la poarta casei lui, ținîndu-și fiul în brațe... Era tot ce-i mai rămînea în viață, tot ce-l mai lega de pămînt și de toată lumea uriașă ce strălucește sub soarele rece»². Dar cîtă dragoste reținută pentru eroii săi se degajă din ultimele file ale volumului II, din romanul «Pămînt desțelenit», cîtă sobrietate în exprimarea durerii pentru pierderea suferită: «...Și așa i-au probodit privighetorile Donului pe Davidov și Nagulnov atît de dragi inimii mele, le-au spus ceva în șoaptă lanurile de grîu în pîrg și le-a dat zvon, rostogolindu-se pe pietre, pîrîul fără nume care vine de undeva din susul rîpelor de la Gremiacii-Log... Asta-i tot!»³.

Digresiunea lirică șolohoviană exprimă poziția profund realistă și extrem de lucidă a scriitorului asupra vieții, ea răspîndește nu numai sentimentul emoției calde, ci insuflă tărie bărbătească, încredere și curaj de a rezista la orice intemperii ale vieții. Ni se pare extrem de sugestivă, în acest sens, tulburătoarea încheiere a nuvelei «Soarta unui om», cînd pe obrazul povestitorului, care privea cum se depărtau Andrei Sokolov și Vaniușa, se prelingea o lacrimă bărbătească abia stăpînită. «...Voiam să cred că rusală acestă cu o voință de fier va rezista și că, lîngă umărul lui de părinte, va crește cel care, devenind bărbat, va putea să treacă prin orice încercare și va putea învinge orice opreliști din calea sa, dacă patria i-o va cere»⁴.

Umorul este unul din elementele caracteristice artei lui Șolohov, atît în epopeea *Pe Donul liniștit* — chiar dacă acolo nota generală a romanului este grandiosul și tragicul —, dar în deosebi în *Pămînt desțelenit*, căci aici caracterul țărănesc, sfătoșenia, gluma vicleană țărănească răsar de peste tot locul. Prin umor, marele artist a oglindit o notă esențială a caracterului popular. Cezar Petrescu constata că multe personaje din cărțile lui Șolohov sînt zugrăvite «cu un umor, cînd inteligent, cînd amar, specific literaturii ruse din *Suflete moarte*, din *Revizorul*, din *Mantaua* sau *Nasul* lui Gogol, nu arareori specific universului cehovian... Numeroase personaje episodice sînt siluetate într-o singură trăsătură, subliniind comicul fizic, dar mai ales o sucitură lăuntrică, temperamentală. Personajul e viu, circulă. Îl recunoști după un gest sau o vorbă cînd revine după o sută sau două de pagini... Uneori dispăre pentru totdeauna din firul narațiunii. Dar nu dispăre din memorie»⁵. Proporția umorului în scrierile lui Șolohov este cea existentă în viața reală; acest fapt

¹ M. Șolohov, *Pe Donul liniștit*, vol. II, partea a treia, ESPLA, 1960, p. 56.

² *Idem*, p. 757.

³ M. Șolohov, *Pămînt desțelenit*, vol. II, colecția «Biblioteca pentru toți», p. 460.

⁴ M. Șolohov, *Soarta unui om*, col. «Meridiane», 1957, p. 75.

⁵ Cezar Petrescu, *Însemnări despre arta lui Șolohov*, «Steagul roșu», 30 oct. 1955.